

Geaflecht

Geaflecht verschijnt viermaal per jaar en is een uitgave van Natuurvereniging Geaflecht.

www.geaflecht.nl

NOTARIS
KANTOOR

de **Anna**
ries

ZONNEDAUW 4
9202 PA DRACHTEN
T 0512 - 303 403
INFO@WAARVANAKTE.NL

WWW.WAARVANAKTE.NL

K A P S A L O N

Artistique

0513 - 46 29 65

GORREDIJK

sikkeboonstra
FIETSSPECIALIST

Hoofdstraat 4, 8401 BZ Gorredijk, 0513 856 716
www.sikkeboonstra.nl

Tuin
dorado

het voordeel van groen

Drachten · Gorredijk · Wolvega

meer als 100 jaar

mannenmode
BELLINGA

Hoofdstraat 57 Gorredijk 0513-461424

tekenbureau

Bijlsma

makelaardij

Bijlsma

Voor al uw taxaties, verkopen, aankopen, bouwkundig tekenwerk
B.F. Bijlsma, Brouwerswal 12 te Gorredijk, telefoon 0513 - 466740

Café **Salento**
30 jaar

Het koffieconcept van Overwijk
Koffiesystemen. Meer weten?
Kijk op www.cafesalento.nl.

Bezoekadres: Tolhûsleane 15, Gorredijk

ERVAREN SCHILDERS
VOOR VAKKUNDIG
SCHILDERWERK

r. bethlehem
SCHILDERSBEDRIJF

TEL. 0513-462016 WWW.BETHLEHEMSCHILDERS.NL

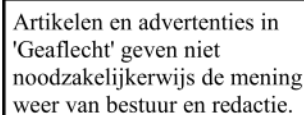
EP: Van der Molen

ElectronicPartner

Beeld & Geluid - Telecom - Multimedia - Wassen & Drogen - Koelen & Vriezen
Huishoudelijke apparatuur - Inbouwapparatuur - Satelliet - Eigen technische dienst

Hoofdstraat 52 - 8401 CB Gorredijk - Telefoon: (0513) 46 20 65

Onze **service**
maakt het
verschil

Nieuwe leden, opzeggingen en adreswijzigingen dienen schriftelijk (ook per E-mail) gemeld te worden bij de **ledenadministratie**: zie bovenstaande adressenlijst. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar. Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

Inhoud Geaflecht nr.4 december 2022

Adressenlijst	1
Verenigingsnieuws	3
Activiteiten agenda	5
Verslag lezing Gert van der Harst	7
Verslag lezing Wim Andela	8
Verslag paddenstoelen excursie	10
Waarnemingen	10
Natuur en recht	13
Bijzondere stoeplantjes in Gorredijk	16
Natuur dichtbij huis	18
De veldleeuwerik	20
Natuerferiening Bakkefean e.o.	22
iets over biodiversiteit	22
Veel verkeersslachtoffers onder dassen	25
Platte tonderzwam	26

Redactioneel

Voor u ligt het laatste nummer van dit jaar. Een bijzonder jaar kunnen we stellen. We hebben ons 40 jarig jubileum gevierd, we hadden weer mooie lezingen en excursies en we vergaderden niet meer via een beeldscherm, maar gewoon bij elkaar in een ruimte. Maar hoe waarderen we dit jaar? Enerzijds lijkt de corona pandemie dit jaar betuigd te zijn, anderzijds zitten we middenin de verschillende crisissen.

Als Geaflecht willen we in deze woelige tijd een rustpunt zijn voor iedereen. Net als u hebben we een groot hart voor de natuur en in dit verenigingsblad delen we de verschillende kanten van diezelfde natuur. In dit nummer leest u o.a. over planten, dieren en biodiversiteit. En niet het minst: waar het bestuur zich namens de leden sterk voor maakt.

We wensen u veel leesplezier,

Het bestuur, de redactie en activiteitencommissie van onze vereniging willen van af deze plaats iedereen prettige feestdagen en een goed en natuurrijk 2023 toe wensen. Daarnaast wil het bestuur iedereen bedanken die zich, op welke wijze dan ook, in het afgelopen jaar heeft ingezet voor het wel en wee van onze vereniging. Alle veldwerkers, deelnemers aan diverse werkgroepen en excursies, adverteerders, belangstellenden en vooral alle trouwe leden. Zonder hen zou er geen vereniging en verenigingsblad mogelijk zijn.

15 februari 2023 Sluitingsdatum inleveren kopij voor het maartnummer van Geaflecht!

Verenigingsnieuws

Ledenvergadering op 7 maart 2023

Op dinsdag 7 maart 2023 vindt de jaarlijkse ledenvergadering van Natuurvereniging Geaflecht plaats. Deze wordt gehouden in De Skâns Cultuur en Sport te Gorredijk, Loayersstrjitte 2 (ingang aan de Stationsweg).

De vergadering begint om 19.30 uur en eindigt om 20.30 uur.

Aansluitend kunt u een filmvoorstelling bijwonen over de natuur in het beekdal Koningsdiep. Zie voor meer informatie blz.6

De agenda is als volgt.

1. opening en mededelingen
2. vaststelling van de agenda
3. vaststelling van het verslag van de ledenvergadering van 21 april 2022
Het conceptverslag is opgenomen in de Geaflecht nr1, maart 2022 of kunt u downloaden via onze website op: http://www.geaflecht.nl/doc/notulen_alv_2021.pdf
4. vaststelling van het inhoudelijk jaarverslag 2022
Het conceptverslag kan twee weken voor de ledenvergadering op de website (www.geaflecht.nl) worden gedownload.
5. financieel jaarverslag 2022
Het conceptverslag wordt ter vergadering verstrekt en toegelicht.
 - a. vaststelling van het verslag van de controlecommissie van haar onderzoek naar de juistheid van de boekhouding van de vereniging
 - b. goedkeuring van het financieel jaarverslag 2022
 - c. verlening kwijting aan het bestuur
 - d. benoeming van leden van de controlecommissie voor het nieuwe boekjaar
6. instemming met de begroting 2023
De ontwerpbegroting voor het jaar 2023 wordt ter vergadering verstrekt en toegelicht.
7. activiteiten in 2023 (lezingen, excursies etc.)
8. rondvraag en sluiting

De Gordyk oan set

De gemeente Opsterland daagt uit: kom met ideeën om Gorredijk mooier te maken. Deze handschoen willen we oppakken. Het lijkt ons een goed idee om het park De Wiken oftewel de Groene Long als plek voor natuur, ontmoeting en recreatie beter te benutten. We zijn bezig een plan uit te werken. Dit bestaat hoofdzakelijk uit het aanbrengen van beplanting (planten, struiken en bomen) en aanleggen van wandelpaden. Als ons plan door een voorselectie (door de gemeente) komt, kan elke inwoner van Gorredijk straks op ons plan stemmen. We hopen dan zoveel stemmen te verkrijgen.

gen dat ons plan in aanmerking komt voor een financiële bijdrage uit de pot van € 200.000 die de gemeente in totaal beschikbaar stelt. U stemt straks toch ook?!

In gesprek met melkveehouders

Op uitnodiging van de gemeente spraken vertegenwoordigers van boerenorganisaties, Natuerferiening Bakkefean e.o. en Geaflecht over het eerste concept van een nieuwe Omgevingsvisie voor Opsterland. Het was een boeiende gedachtewisseling, die ons inzicht gaf in de agrarische denkwereld en hopelijk ook andersom. Een weergave van het gesprek leest u op onze website (www.geaflecht.nl).

Blijft de Geaflecht kleurig?

Wegens het veertigjarig bestaan van onze vereniging verscheen de Geaflecht dit jaar in kleur. Wij ontvingen al enige positieve reacties van lezers. Kleurendruk is wel duurder dan druk in grijs tinten. We hebben toch besloten door te gaan met de Geaflecht in kleur. Dat houdt ook in dat het blad zoals nu, wordt geniet bij de drukkerij. En dat betekent het afsluiten van een tijd waarin een grote groep vrijwilligers het rapen en nieten voor zijn rekening nam. Het waren gezellige avonden, dat zeker. Wij willen vanaf deze plaats al die vrijwilligers (de rapers en de nieters, zoals ze werden genoemd) heel hartelijk bedanken voor hun jarenlange inzet!! DANKJEWEL !

Nieuwe voorzitter

Sinds 30 november jl. is Jet Hofstra voorzitter van het bestuur. Zij was al lid van het bestuur. Hiermee is voorzien in de vacature die was ontstaan met het aftreden van Theo Scheper.

Doden van vossen om weidevogels te beschermen

Geaflecht heeft met haar bezwaar gelijk, vinden gedeputeerde staten van Fryslân: de ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het nachtelijk doden van vossen om weidevogels te beschermen was niet voldoende gemotiveerd. Het provinciale bestuur heeft de ontheffing nu op basis van ecologisch onderzoek uitgebreider onderbouwd. Uit dit onderzoek blijkt volgens het provinciale bestuur dat bestrijding van de vos, mits overdag én 's nachts, het broedresultaat van weidevogels aanmerkelijk verbetert, wanneer ook andere vijanden, vooral de steenmarter, worden gedood. Deze combinatie van maatregelen vindt het bestuur noodzakelijk zolang er onvoldoende geschikt leefgebied voor weidevogels is. Voorop blijft staan, ook naar de mening van gedeputeerde staten, dat moet worden gezorgd voor de vorming van grote, goed ingerichte en beheerde leefgebieden voor weidevogels. De omslag naar duurzame landbouw, de verhoging van het grondwaterpeil en het herstel van de biodiversiteit waarnaar de regering nu eindelijk serieus streeft, geeft hoop. Hoop op een toekomst voor de weidevogels in een ecologisch evenwichtige omgeving, waar jacht overbodig is.

Het bestuur

Bij de voorplaat

De meeste jaren zijn pestvogels zeldzame gasten in ons land. Maar soms is er een invasie uit het hoge noorden als daar niet voldoende bessen meer zijn te vinden en komen ze naar hier om bessen te zoeken. Het is dan ook tijd van fotografen die er op uittrekken om een plaatje te maken van deze prachtige vogel. Foto: pixabay.com. Opmaak voorkant: Marije Geertsma

Activiteitenagenda

Noteer deze data alvast in uw agenda

Watervogelcursus

Tijdens deze vogelcursus leer je de verschillende eendensoorten, ganzen en zwanen kennen. Hoe kun je in een groep gemengde eendensoorten de verschillen zien onderling? En waarom duikt een kuifeend helemaal onder water terwijl een slobend zijn voedsel uit het wateroppervlak zeeft? Vanaf september arriveren de eerste wintergasten en komen grote groepen ganzen uit hun broedgebieden onze kant op.

Uitgesproken de wintertijd is de beste periode om veel verschillende eenden, ganzen en zwanen te spotten. Vanwege onze overwegend zachte winterperiode en de aanwezigheid van grote open wateren met aangrenzend foerageergebied is het aantrekkelijk voor deze vogels om in Nederland te overwinteren.

Wil je ook graag meer te weten komen over deze vogels, geef je dan op voor de cursus die start in januari 2023. De cursus wordt gegeven door Lydia Barkema.

Zie website <https://barkemanatuurlijk.nl>

Plaats: de Skâns, Gorredijk

Datum: dinsdag 17 januari 20.00 uur, dinsdag 31 januari 20.00 uur en afsluitende excursie op zaterdag 18 februari. Tijd in overleg.

Kosten: Leden € 10,00, niet-leden € 12,50

Vooraf aanmelden bij Jet Hofstra, 0516-462412 / 06-51977451, mail: jethofstra9@gmail.com

Maximum aantal deelnemers is 20.

Lezing Harrie Bosma over de wasbeerhond in Friesland

De natuur is in beweging. Soorten komen en soorten gaan. Vaak speelt de mens daar (onbewust) een grote rol in. Over de Wolf worden we soms dagelijks geïnformeerd waarbij de inzichten vaak nogal verschillend zijn over de wenselijkheid van dit dier in onze directe omgeving. Maar naast de Wolf “rukken ook andere zoogdiersoorten uit het oosten op” zoals de Goudjakhals en de Wasbeerhond. Voor deze avond hebben we Harrie Bosma, als zoogdierspecialist, kunnen contracteren om ons wat bij te spijkeren over het wel en wee van de Wasbeerhond als nieuwe soort in Fryslân. Harrie heeft veel beeldmateriaal over dit dier verzameld en werkt bij het in kaart brengen van dit dier nauw samen met Jaap Mulder, die de soort landelijk coördineert. Harrie wil ons graag wat vertellen over hoe dit dier zich handhaaft in onze eigen leefomgeving. Dit ook om te voorkomen dat de negatieve kant voor deze nieuwkomer weer te veel boven komt drijven.

Wasbeerhond

Plaats: De Draaiër, Voltawerk, Stationsstraat 76, Gorredijk

Datum: Dinsdag 14 februari 2023

Tijdstip: 20:00 uur

Kosten: Leden gratis, niet leden 4 euro.

Lezing over stinzenplanten

Stinzen, states en stinzeblomkes.

Veel is er weg uit de glorie tijd van de stinzen en states. Opgegaan in andere gebouwen of gewoon afgebroken. Toch is er iets van terug te vinden. Bij deze glorie uit een vergane tijd hoort een speciale flora. Knollen, bollen en wortelstokjes. Wie ken ze niet de sneeuwkllokjes b.v. Sporen uit een verleden die je op onverwachte plekken tegenkomt. Graag wil ik u iets meer vertellen over deze bijzondere Stinzeblomkes uit onze flora. En over hun liefde voor een bijzonder iemand uit onze fauna. Ga mee en duik in deze bijzondere wereld van bollen, knollen en wortelstokjes.

De lezing wordt gehouden door Betty Kooistra, kenner van stinzenflora, medewerkster van IVN/ Fryske Gea.

Plaats: de Draaier, Stationsweg 76 te Gorredijk

Datum: 14 maart 2023

Tijdstip: 20.00-22.00 uur

Kosten: leden gratis, niet leden 4 euro

Excursie stinzenplanten

Aanvullend op de lezing in maart gaan we op 15 april naar Martenastate te Cornjum om de stinzenplanten met eigen ogen te zien. Onder leiding van Betty Kooistra, die veel kennis heeft over deze planten. We maken een wandeling door de tuinen waar tevens voldoende ruimte is om op een bankje van al het moois te genieten.

Zowel lezing als excursie zijn afzonderlijk te volgen.

Plaats: Martenastate Cornjum

Datum: 15 april 2023

Tijdstip: 10.00-12.00 uur

Kosten: leden gratis, niet leden 4 euro.

Er kunnen maximaal 20 personen aan de excursie deelnemen. Wilt u zich daarom van te voren aanmelden bij: Jet Hofstra, tel.06 519 77 451, mail: jethofstra9@gmail.com.

Film "Licht en leven", het Koningsdiep

Een film over de dagelijkse natuur in het beekdal Koningsdiep. Hoe in de lente alles tot leven komt, de kwetsbaarheid in alle seizoenen van dier en natuur, de schoonheid van het gebied, het is allemaal te zien in deze wondermooie film gemaakt door Jordan van der Maas. Jordan zal deze film vertonen en vertellen over de totstandkoming. Er is deze avond ook ruimte voor vragen over het gebied en over het filmen zelf.

Wie het beekdal kent wil deze film zien!

Datum: 7 maart 2023

Plaats: De Skans, Loaijersstrjitte 2, 8401 DV Gorredijk

Tijd: 20.30-22.00 (inloop tussen 20.30 en 20.45 uur)

Kosten: leden gratis, niet leden 4 euro

Voorafgaand aan deze film vindt de algemene ledenvergadering plaats (zie agenda elders in dit blad)

Aanvang: 19.30 uur.

Verslag lezing Gert van der Hart op dinsdag 15 november 2022

Gert van der Hart is een bereisd man. Andere culturen meemaken is goed voor de persoonlijke ontwikkeling van de mens, aldus van der Hart. Je relateert beter je eigen positie. Wij leven in een rijk land, we denken alles keurig geregeld te hebben met onze wetten, normen en waarden. Kom je bijvoorbeeld in Gambia of India, dan ziet de wereld er anders uit. Maar overal zijn mensen, overal is natuur. Wat we als mensheid in elk geval gemeen hebben is dat we de wereld domineren (antropoceen). Hoe verhouden wij ons tot die wereld? We beweren dat we onderdeel zijn van een systeem dat we natuur noemen. Maar wat is natuur? Houden wij van de natuur? Houdt de natuur van ons? Als we dat niet goed weten hoe kunnen we dan samen optrekken om de natuur te beschermen? En als we het snappen dan zijn er consequenties die we vaak lastig vinden. Echter waar we ons bewust van zijn worden we ook verantwoordelijk voor. Het kan soms best lastig zijn als je gestoken wordt door de steekmuggen, als je planten niet groeien, als de mens buiten zijn boekje gaat. Is wel of niet houden van de natuur een effectieve houding? Moet die houding niet vervangen worden door respect op basis van wetenschappelijke gronden? Daar zou voor van der Hart een veel realistischer benadering zijn.

Biodiversiteit

Duidelijk is dat het niet goed gaat op de aarde. Neem bijvoorbeeld de afname van biodiversiteit. Wereldwijd een enorm probleem. We evolueren naar monoculturen. Is dat erg? Sparrenbossen zijn gevoeliger voor brand dan gemengde bossen, die meer vocht vasthouden. Akkers met eenzijdige gewassen zijn gevoeliger voor ziektes. Een steeds eenzijdiger omgeving maakt de mens kwetsbaarder en ontvankelijker voor virussen als corona en andere zoönosen.

Hoe vinden we als mensheid hier een weg in? Kunnen we leren van elkaar? Dat kan als we een open houding aannemen. Dat we inzien dat verandering nodig is en flexibiliteit vereist. Als we om ons heen kijken zijn we daar nog erg ver vandaan.

Hoe gaan andere landen om met de afname van biodiversiteit? Boeren in Gambia hebben op hun land te maken met obstakels zoals grote stenen, bomen, rivieren die hun natuurlijke loop zoeken. De boeren zijn gewend mee te bewegen met de natuur en bv. een omweg te maken bij het zaaien of maaien. Onbewust zorgen ze zo voor meer biodiversiteit. De rivier geeft de ene keer ruimte om rondom haar bedding rijst te verbouwen en na de rijst oogst nog een keer groente op hetzelfde stuk, maar dan neemt de rivier opeens een andere route en verplaatst de boeren hun bouwgronden. Hier wordt met de natuur gewerkt i.p.v. tegen de natuur in. Mens en natuur samen kan elkaar dus ook versterken. De natuur zoekt echter ook verrassende wegen, zoals in Mumbai. Rondom deze miljoenenstad leeft de grootste populatie luipaarden van de wereld. Ze komen af op het rijkelijk aanwezige voedsel en profiteren vooral van de varkens die de mensen in de buitenwijken houden. Daarnaast zal er ook wel een hond of kind opgepeuzeld worden....

Pas op!

De problemen waar we als mensen tegenaan lopen moeten we benoemen. Helder zijn. Ga de dialoog anders komt er nooit een transitie, bepleit van der Hart. Besef wel dat in de natuur een soortgenoot je grootste concurrent is. De ekster is de grootste concurrent van de ekster, de koolmees van de koolmees, de mens van de mens. Toch moeten we kiezen voor samenwerken, want alleen dan heeft de komende generatie perspectief. "Het zal mijn tijd wel duren" kan niet meer. Intussen toont van der Hart dia's van de vele waarschuwingsborden die Nederland rijk is. Pas op, gevaar! Pas op, niet zwemmen! Pas op!! Maar ook een dia

autobedrijf
Jaap De Vries BV
Opel occasions Gorredijk

Stationsweg 85 • 8401 DM Gorredijk
Telefoon: (0513) 462103

opelaanbod.nl

Uw kunstgebit is ook onze zorg

- ✓ Aanmeten nieuw kunstgebit
- ✓ Aanmeten kunstgebit op implantaten
- ✓ Reparatie van bestaande kunstgebit
- ✓ Opvullen van bestaande kunstgebit
- ✓ Advies, controle en nazorg
- ✓ Vergoeding via uw zorgverzekeraar

BERGSMA

H. Ringenoldusstrjitte 47
8401 PW Gorredijk

0513 - 46 30 32
www.tppbergsma.nl

faberwineworld
La Ruta del Vino
Lippenhuizen

TOTAALPAKKET VOOR AL UW DRUKWERK

brochures • programmaboekjes
groot formaat • trouw- en
geboortekaarten • printen •
kopiëren • stickers • stempels
en nog veel meer!

DRUKKERIJ & COPYSHOP

Lageveen

Lijnbaan 5
8401 VL Gorredijk
0513 - 463 863

info@drukkerijlageveen.nl
www.drukkerijlageveen.nl

GEMAKKELIJK ONLINE
BESTANDEN AANLEVEREN!

Jan KOPPERT
INSTALLATIEBEDRIJF

Tolhusleane 15 - Terwispeel
T. 0513-463413 / 06 23281521

info@koppertinstallatie.nl
www.koppertinstallatie.nl

kapsalon
IDA DE VOS

de Vos

0513 461475

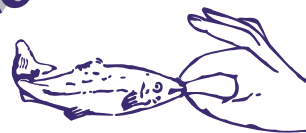
www.idadevos.nl

KOTA RADJA
BEETSTERZWAAG

Hoofdstraat 39, Beetsterzwaag
0512 38 22 24 www.kotaradja.nl

het neusje van

de zalm

uw visspecialist

Marktplaats - Gorredijk
Telefoon: 06 294 63 696

ÚS HOEKJE

Spijkerbroeken & meer

Sinds 1980

HOOFDSTRAAT 55, GORREDIJK

waarop jongeren naast elkaar zittend met hun telefoontje communiceren terwijl even verderop twee oudere dames met elkaar keuvelen. Overal op de wereld zie je dit beeld. Intussen leggen de jongeren wel contacten over de hele wereld terwijl de dames alleen met elkaar bezig zijn. Jongeren zijn ze van veel dingen op de hoogte, hun wereld is groter geworden. Naast alle negatieve zaken van de social media, geeft het ook kansen. Informatie verspreidt zich snel en ver. Dat is hoopvol. Want ook in India wil men plasticvrij leven. En in Afrikaanse dorpen praat men over de opwarming van de aarde. Samenwerken met de jongeren is van groot belang. Leer ze spelenderwijs van de natuur te houden, sluit aan bij hun belevingswereld. In zijn jaren als gymleraar nam van der Hart de jongeren mee naar buiten. Hardlopen en als er iemand in aanraking met brandnetels kwam: zoek hondsdrif, daarmee kalmeer je de jeuk. Boomklimmen waarbij er soms wel iemand uit de boom kukelde. Welke boom viel je nu uit een beuk of een eik? Speel mee met de jeugd.

Gelijk.

Iedereen wil geborgenheid en veiligheid, daarin verschillen mensen niet. Op de dia's zijn prachtige mensen in verre landen te zien met een stralende lach trots voor hun armoedige huis, in Caracas dansen de mensen op straat ondanks de gevaren in die stad. Weer ergens anders is een gezin op de foto, de ouders staan apetrots naast hun kinderen. En ook vrouwen die een gezichtsbedekkende sluier dragen doen mee met excursions van vogelgroepen, zo is te zien. Mensen zijn niet zo verschillend als we denken

De basishouding van ieder mens zou moet zijn dat we respect hebben voor elkaar en ons bescheiden opstellen. Wij zijn gewend de ouderen uit onze maatschappij te weren, terwijl er zoveel kennis aanwezig is juist bij die ouderen. De jongeren van nu leven met het idee dat een raaigrasland de norm is, maar de ouderen weten wel beter. Ook die dialoog kan helpen.

In India heeft een heilige koe alle ruimte en respect van de mensen. Wij zouden ieder dier als een heilige koe moeten omarmen i.p.v. ze als economisch product te benaderen.

Hoopvol

We moeten eerst snappen hoe het in elkaar zit en zelf keuzes maken. Begin bij jezelf. Gert van der Hart vertelt dat hij in zijn woonplaats Breda is gestart met het initiatief "Opgeruimd Breda", wat inhoudt dat de rotzooi van de straat wordt opgeruimd. Ooit zelf begonnen om gewapend met een zak het zwerfvuil in zijn wijk op te ruimen. Dit vond al snel navolging en is inmiddels over een flink aantal wijken in Breda uitgerold.

Iedereen kan wat doen. Want we moeten niet vergeten dat de mens ontzettend veel moois heeft gemaakt op deze aarde. De prachtige gebouwen, kunstwerken etc. blijven van een schoonheid waar we lang van kunnen genieten. Naast de zorgen over de situatie in de wereld is er ook veel om trots op te zijn. We kunnen echt wel wat. Problemen die door de mens zijn veroorzaakt kunnen (en moeten) we ook weer oplossen. Dat stemt hoopvol. De natuur geeft ons veel moois terug. Van der Hart toonde veel prachtige vogels ingebed in zijn verhaal met de nodige humor.

Een avond waarbij een betrokken Gert van der Hart ons de nodige stof tot nadenken meegaf.

Jet Hofstra

Van Bruine Kikker tot Bruine Beer

Verslag presentatie Wim Andela d.d. 20 september

De titel zegt het al, een grote verscheidenheid is kenmerkend voor de natuur in Scandinavië. Onder Scandinavië verstaan we hier overigens de wat bredere beschrijving met, naast Denemarken Zweden en Noorwegen, ook Finland er bij.

Wim begin met een uiteenzetting van de amfibieën en reptielen die hier voorkomen. Opvallend was dat ook

de Boomkikker, als een meer zuidelijke soort, er voorkomt (in Zuid Zweden) en dat de Levendbarende Hagedis en de Adder tot hoog in het noorden voorkomen; zelfs tot binnen de poolcirkel. Wel zorgen de vrouwtjes van de Adder er daarbij slechts eens in de 2-3 jaar voor nakomelingen. De barre omstandigheden en de korte zomers worden op die wijze gecompenseerd om uitputting en vroegtijdige sterfte (het krijgen van jongen kost veel energie) te voorkomen. Voor de soort zelf heeft die lagere reproductie geen gevolgen. Blijkbaar treedt er bij de dieren ook minder sterfte op om zo de lagere reproductie te compenseren.

Over de Adder wist Wim overigens nog te vertellen dat hij, in Nederland, meerdere malen door het dier is gebeten. Daarbij kwam hij eenmaal in een anafylactische shock terecht. Dit is een situatie die direct levensbedreigend kan zijn. Mogelijk werd hij op die dag zelfs tweemaal gebeten waarbij het effect van de tweede beet werd versterkt door de beet die hij die dag al eerder had opgelopen. Het vreemde van een adderbeet is namelijk dat het soms zo snel gaat dat het weinig opvalt. Als je het oog er niet op hebt gehad, heb je vaak eerst wel wat gevoeld maar er eerst geen erg in gehad. In ieder geval werd er in zijn geval nog serum uit Emmen gehaald om zijn situatie weer te stabiliseren. Zijn hand en arm was daarbij zo opgezwollen dat deze bijna opengesneden moesten worden. Dit om de spanning te verminderen. Na deze beet is Wim wel wat voorzichtiger geworden met de Adder. Dit vooral bij het maken van kopopnames. Dit door wat meer afstand te bewaren of het dier met een handschoen goed vast te houden.

Wat de padden betreft, viel op dat naast soorten die we ook uit Nederland kennen als de Gewone Pad, de Rugstreeppad ook de Groene Pad in kleine delen van Scandinavië voorkomt. Dit is een soort die kenmerkend voor (zuid)oost Europa is en voorkomt vanaf Duitsland tot in West-Rusland en richting het zuidoosten tot in Griekenland. Het is een prachtige pad met een mooie, gevlekte, tekening.

Wat de vogels betreft komen er naast bij ons ook algemene soorten als Roodborst, Groenling, Vink, Appelvink, Goudvink, Boomklever etc. ook specifieke noord(oostelijke) soorten voor als Pestvogel, Bonte Kraai, Wilde Zwaan en Vis- en Zeearend voor. Van de Zeearend zijn alleen al in Noorwegen zo'n 4.000 - 6.000 exemplaren te vinden. Dit vooral langs de kust en de binnenwateren. Opvallend was dat de dieren vroeger wel met een Arendshuis werden gevangen. De jager zat dan in een kleine jachthut waarbij met aas werd gewerkt om een arend te lokken. Landde de Zeearend dan op de hut en kwam binnen handbereik van de jager, werd het dier snel bij zijn poten gepakt en door een opening naar binnen getrokken. Handige jagers konden zo per seizoen wel tot 100 arenden vangen. De dieren werden vervolgens afgemaakt omdat ze te veel prooien voor de neus van de jagers weg zouden kapen.

Wat de uilen betreft zijn soorten als Laplanduil maar ook de Velduil kenmerkend voor de noordse landen. Zo kunnen er in prooipiekjaren wel meer dan 12.000 Velduilen in Scandinavië worden gezien. Daarbij mag niet worden vergeten dat het gebied enorm groot is. Het is dus niet zo dat je in zo'n jaar "overal" Velduilen ziet rondvliegen.

Wat de vogels betreft, tenslotte aandacht voor de ruigpoothoenders als Korhoen, Auerhoen, Alpensneeuwhoen en Moerassneeuwhoen waarbij vooral de opnames van baltsende korhanen (12 stuks op een open baltsplek) en Auerhanen indrukwekkend waren. Maar het kost wel veel tijd om die opnames te maken. Eerst een hele reis van de overnachtingsplek naar de baltsplek (vaak in het donker) om dan vervolgens vanuit een koude schuilhut te proberen mooie opnames te maken. Met de nodige moeite is dat overigens goed gelukt!

Met enkele mooie beelden van typische noordelijke zoogdiersoorten als Sneeuwhaas, Eland en Lynx werd tenslotte rond 22:00 uur de avond afgesloten.

Wietze van der Meulen

Verslag paddenstoelen excursie op zondag 15 oktober

Franjehoeden, Plooiwaaierjes en Elzenweerschijnzwammen

De paddenstoelenwereld is er een van wonderlijke schoonheid. Behalve de alleen al zeer ludieke namen, welke tot de verbeelding spreken, blinken de vlezige vruchtlichamen vooral uit door hun prachtige vormen, kleuren en geuren. Zo'n kleine vijftien geïnteresseerden meldten zich op zondag 15 oktober voor de traditionele paddenstoelenexcursie van de Geaflecht in het Ketlikerskar, waar op dat moment de zon doorbrak, nadat een fris regenbuitje in de vroege ochtend nog even wat stof van de paddenstoelen had gespoeld. Marten en Immie Hunneman zijn sinds jaar en dag onze gids en toonden de aanwezigen een keur aan plaatjes-, buisjes-, buikzwammen en zakjeszwammen. De fotografen onder de deelnemers verdrongen zich bij het zien van al dat moois als de Groene anijstrechtterzwam, de Oranje aderzwam en de Pelargoniumgordijnzwam. Anderen staken hun neus in een zwam om de kenmerkende geur op te snuiven, die tot een zekere determinatie zou kunnen leiden. Daarbij ging het soms om anijs- of kaneelgeur, maar bepaalde soorten paddenstoelen ruiken weer naar chloor of sperma. En de Grote stinkzwam, vandaag gemist, verspreidt een krachtige aasgeur, waar insecten op afkomen die zorgen voor de verspreiding van de sporen. Van sommige paddenstoelen kun je beter afblijven, omdat ze voor hardnekkige vlekken in de kleding kunnen zorgen, zoals de Bloedsteelmycena (bloedt bij kneuzing) of de Geschubde inktzwam, die eerst zwart verkleurt en vervolgens oprot, vervloeit en als inkt omlaag druppelt. Indrukwekkend zijn ook altijd de reusachtige Tonderzwammen, Bultzwammen, Zwavelzwammen en Reuzenzwammen. En het gehele scala passeerde de revue. De tijd vloog om en na de twee uur durende wandeling keerden we weer terug op de startplek. Menig een duizelde het van de vele namen waarvan vermoedelijk het overgrote deel het ene oor in en het andere weer uit zijn gegaan. Maar alle deelnemers gingen dik tevreden huiswaarts.

Met dank aan de gidsen.

Zwartpurperen russula

Waarnemingen

Tijdens een fietstochtje op 20 oktober zag Tjeerd Geertsma, 's avonds in de schemering, een hout snip zitten op het fietspad bij de uitkijktoren de Skarrekiker bij Hemrik. De vogel was er kennelijk van overtuigd dat zijn doorgaans uitstekende camouflage ook diens zou doen op het asfalt in plaats van de gebruikelijke bosbodem. Niet dus... De maand oktober is de tijd dat vele duizenden houtsnippen over ons land trekken en regelmatig even landen om te eten en rusten. Maar het is helaas óók de tijd

Frank van Gessele

dat er regelmatig dode houtsnippen gevonden worden. Ze vliegen zich dood tegen een ruit of gebouw. Houtsnippen kunnen uitstekend zien maar moeilijk afstanden inschatten. Mooi voor mij in dit geval. Zo kon ik deze prachtige vogel een poosje bewonderen.

Oranjerode stropharia

Paadjes van houtsnippers zijn in tuinen, bossen en parken vaak een eldorado voor verschillende paddenstoelen. Dat dit soms indrukwekkende hoeveelheden paddenstoelen kan opleveren ontdekte Hasan aan de Singel in Jonkersland ook. Door gebruik te maken van verse houtsnippers als bedekking van een wandelpaasje maakte de oranjerode stropharia hier dankbaar gebruik van.

Nestkasten

In Lippenhuizen zijn de heren Willem Paas en Wierd Norder sinds 2020 bezig met het inventariseren van 128 nestkasten in en rondom het dorp.

Begon het in 2020 met 85% bebroedde nesten, in 2021 was het gedaald tot 50 % en dit jaar leek het nog slechter gesteld (46% broedresultaat). Oorzaken zijn lastig aan te geven. Een koud voorjaar, of droogte kan leiden tot een voedseltekort (rupsen, andere insecten) voor de jonge vogels.

Ondanks deze neergaande lijn is het enthousiasme bij de heren nog volop aanwezig. Het interpreteren van een broedresultaat blijkt een vak apart te zijn waar ze ieder jaar weer iets meer van leren.

De nestkasten gaven een divers beeld. Er zijn rond de 43 complete koolmeesnesten geteld maar ook meerdere nestkasten met resteieren, dode mezen of alleen maar wat mos.

Deze laatste categorie was waarschijnlijk bedoeld als nachtverblijf. Verder had de specht

enkele nestkastjes gebruikt als klankkast voor zijn geroffel en daarmee ook de opening groter gemaakt. Enkele spreeuwen maakten dankbaar gebruik van dergelijke kasten. Ook signaleerden ze enkele mussennesten (ringmus) en een mogelijk leeggeroofde nestkast (marter?).

Wat opviel was de aanwezigheid van eikenprocessierupsen in nestkasten. In voorgaande jaren niet gezien, nu veelvuldig aanwezig. In meer dan 15 kasten waren restanten van de processierups aanwezig in de vorm van aangevreten poppen en skeletjes. Zouden de opvallend veel oorwurmen

en pissebedden bij de kasten hier iets mee te maken hebben? In diezelfde nestkasten lagen bij de overblijfselen ook korrelig materiaal. Willem en Wierd wisten niet wat dit was. Bij navraag lijkt het er op dat dit waarschijnlijk uitwerpselen van de eikenprocessiekruiden zijn.

Volgend jaar gaan ze weer op pad langs de vele nestkasten. En dan maar hopen dat er niet zoals dit jaar door het (ondoordacht?) kappen van bomen vier nestkasten verdwenen.

Herfstboeketten in de Compagnonsvaart

In sommige stukken Compagnonsvaart door Gorredijk tiert 's-zomers een welige plantenrijkdom.

In dit jaargetijde is het met de bloei wel gebeurd, maar is er nog altijd genoeg te zien.

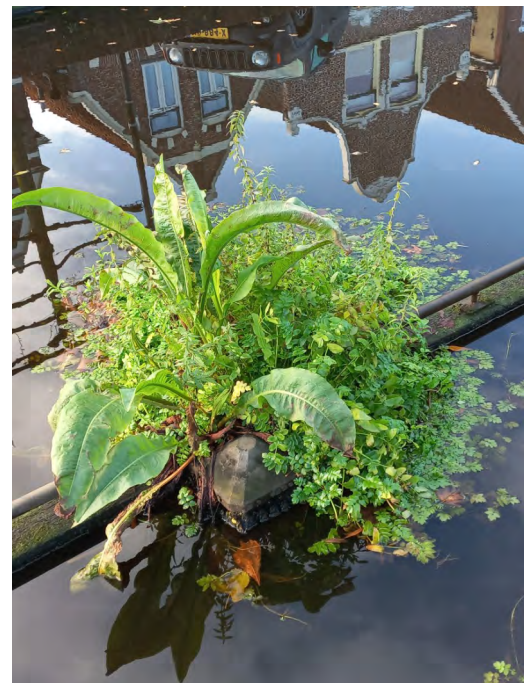
Zo kunnen we, bijvoorbeeld ter hoogte van de Draai aan de Formanjestrijtte, nog enkele prachtige natuurlijke boeketten aantreffen.

Ze zijn ontstaan zonder tussenkomst van een hovenier of bloemist maar spontaan geschonken door moeder natuur. Bloemen vinden we niet meer, want in deze tijd van het jaar zijn die er nauwelijks meer te zien.

Maar dat maakt het er niet minder mooi op.

Nader bekeken bestaan de boeketten uit composities van verschillende soorten oeverplanten. Op de eerste foto vormen waterzuring, kleine watereppe en wolfspeen het boeket. De tweede compositie wordt gevormd door waterzuring, veerdelig tandzaad, moerasandoorn en gele lis. De afwisselende bladvormen van de diverse plantensoorten zorgen voor een sierlijk en divers veldboeket. Zo valt er ook in dit jaargetijde nog genoeg van wilde planten te genieten.

Frank van Gessele

Waarnemingen

Heeft u iets leuks of bijzonders gezien in de natuur? Wij stellen uw waarnemingen bijzonder op prijs! U kunt uw waarnemingen via geaflecht@gmail.com doorgeven. Liefst met een foto of filmpje, datum en plaats en bij voorkeur aanvullende informatie

DIERENARTSENPRAKTIJK BEETSTERZWAAG

Molenlaan 8a

Een moderne praktijk voor gezelschapsdieren:

- Consult & vaccinaties
- Chirurgie (met moderne narcose apparatuur)
- Laboratorium
- Drachtigheidsonderzoek
- Officiële HD/ED opnamen
- Puppybegeleiding
- Voeding & dierenapotheek

0512 - 38 25 55 | WWW.DIERENARTSBEETSTERZWAAG.NL

PIZZERIA - GRILLROOM

OASE

Hoofdstraat 23 - 8401 BV Gorredijk

Tel: 0513 - 46 40 44

www.oasegorredijk.nl

Sport- & Ontspanningscentrum

Mientewei 2
8401 AA Gorredijk
Postbus 201
8400 AE Gorredijk
T (0513) 46 19 78
F (0513) 46 48 81
www.kortezwaag.nl

 Primera
"DE PRIMEUR"

Hoofdstraat 30
Gorredijk
Telefoon 0513 - 466444

rookartikelen
staatsloten
wenskaarten
snoep
lektuur
kado-artikelen

RECLAME
SPORT- EN WERKKLEDING
SPORTMATERIALEN
BEDRUKKINGEN

WETTERWILLE 9 (UNIT 8)
8401 GB GORREDIJK

WWW.ALROCONCEPTS.NL
INFO@ALROCONCEPTS.NL

Stichting Steunfonds Kyoga
steunt kleinschalige projecten in Uganda.
(www.kyoga.nl)

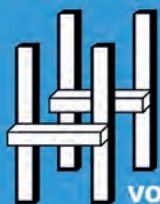
Kapsalon

Caroline

Langewal 2, 8401 DD Gorredijk
0513-463197

www.adremo.nl
Adremo
revalidatietechniek

Tolhusleane 17, 8401 GA Gorredijk
Telefoon: 0513 465 543, E-mail: info@adremo.nl

BOUWKERN H. HAMSTRA B.V.

TOLHUSLEANE 3
8401 GA GORREDIJK
T 0513 46 18 27
F 0513 46 52 98

INFO@BOUWKERNHAMSTRA.NL
WWW.BOUWKERNHAMSTRA.NL

VOOR AL UW HOUT EN BOUWMATERIALEN

Ons Mag Alles Handelen
www.OMAH.nl

Markthal: Kerkewal 24 - 8401 CG Gorredijk, 0513 - 464908
XL: De Kromten 6a - 8401 JH Gorredijk, 0513 - 461692

autobedrijf
KROES

GORREDIJK
APK Keuringstation

Badweg 54 Gorredijk
0513 - 46 19 52
www.autobedrijf kroes.nl

Natuur en recht

door Moira Hoen (1)

Jurisprudentie: lang verwachte ‘Porthos’-uitspraak maakt einde aan bouwvrijstelling stikstof

Wat was er aan de hand?

Sinds 1 juli 2021 kent de Wet natuurbescherming een bouwvrijstelling. Hierdoor konden makkelijker vergunningen worden afgegeven voor bouw- en infrastructurele projecten, omdat er geen rekening hoefde te worden gehouden met de uitstoot van stikstof van bepaalde bouwactiviteiten. Deze wetswijziging werd vanaf het begin door juristen bekritiseerd omdat het naar hun mening in strijd was met het Europese natuurbeschermingsrecht.

In deze zaak over het Porthos-project zijn besluiten genomen om de opslag van CO₂ in lege gasvelden onder de Noordzee mogelijk te maken. Een van die besluiten is een omgevingsvergunning voor het bouwen, oprichten en in werking hebben van een compressorstation. De besluiten vallen onder de bouwvrijstelling stikstof.

MOB (onder meer bekend geworden van de beroemde PAS-uitspraak uit 2019) heeft beroep ingesteld tegen verschillende besluiten die zijn genomen voor het Porthos-project. Kort gezegd omdat de wettelijk geregelde bouwvrijstelling onverbindend is vanwege strijdigheid met Europees natuurbeschermingsrecht. MOB vreest dat de stikstofdepositie leidt tot aantasting van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden.

Uitspraak van 2 november 2022

In deze langverwachte en belangrijke uitspraak voor heel veel andere projecten gaat de hoogste bestuursrechter, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling), uitgebreid in op de toepasselijke wet- en regelgeving, het Porthos-project, het beroep en verweer en de conclusie over de bouwvrijstelling. De Afdeling legt ook uit wat deze uitspraak betekent voor de bouwsector.

Verloop van het proces

Ten behoeve van het project is voor de inwerkingtreding van de bouwvrijstelling een passende beoordeling gemaakt ‘Passende beoordeling, CCS Porthos’ van Royal Haskoning DHV. Hieruit blijkt onder meer dat voor de bouwfase een stikstofdepositie is berekend van 0,40 mol N/ha/jaar op Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen. Er is ook een mitigerende maatregel omschreven in de vorm van tijdelijke externe saldering waarmee gewaarborgd is dat significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken Natura 2000-gebieden kunnen worden uitgesloten.

Na een voorlopig toetsingadvies van de Commissie m.e.r. is nader onderzoek gedaan naar de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden ‘MER Porthos-CO₂ transport en opslag’ van Royal Haskoning DHV. In dit laatste rapport zijn voor de bouwfase hogere stikstofdeposities berekend, namelijk 0,50 mol N/ha/jaar op Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen. Hierdoor kan met de eerder voorgenomen mitigerende maatregel niet meer alle stikstofdepositie worden gesaldeerd.

Zowel de ministers als de initiatiefnemers wisten vooraf dat het Porthos-project tot significante gevolgen kan leiden voor de Natura 2000-gebieden vanwege de stikstofdepositie in de bouwfase.

Na de passende beoordeling en het aanvullende rapport treedt de bouwvrijstelling stikstof in werking en zijn de initiatiefnemers niet meer van plan om de mitigerende maatregel uit te voeren. De besluiten waaronder de vergunningverlening worden gebaseerd op de bouwvrijstelling.

Het beroep van MOB

MOB voert diverse beroepsgronden aan, onder andere dat de bouwvrijstelling in strijd is met artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn. De bouwvrijstelling is daarom onverbindend. Daarnaast voert MOB aan dat teveel de nadruk is gelegd op de tijdelijkheid van de werkzaamheden in de bouwfase en niet op de significante gevolgen ervan. Zo ontbreekt een ecologische onderbouwing. Volgens MOB is niet op grond van objectieve gegevens met zekerheid uitgesloten dat stikstofdepositie van de bouwsector al dan niet in combinatie met andere projecten significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden (voortoets).

Het oordeel van de Afdeling

De Afdeling concludeert allereerst dat de bouwvrijstelling ook bedoeld is voor een project dat individueel gezien significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied als gevolg van de stikstofdepositie in de bouwfase.

Vervolgens gaat de Afdeling in op artikel 6 van de Habitatrichtlijn en de PAS-jurisprudentie. De aangewezen activiteiten van de bouwsector betreffen (onderdelen) van projecten. Deze moeten worden beoordeeld via een voortoets of een passende beoordeling. Bij de bouwvrijstelling heeft een generieke beoordeling plaatsgevonden, die kennelijk bedoeld is als voortoets.

Volgens de Afdeling mag dit volgens Europese rechtspraak. De beoordeling in een (generieke) voortoets of in een (generieke) passende beoordeling mag niet op een hoger schaalniveau plaatsvinden als daarmee voorbij wordt gegaan aan de gevolgen voor individuele Natura 2000-gebieden. In dit geval is de beoordeling op een hoger schaalniveau uitgevoerd en is duidelijk dat significante effecten voor een of meer Natura 2000-gebieden kunnen optreden.

Vervolgens beoordeelt de Afdeling de onderzoeken. Volgens de Afdeling is daarin geen rekening gehouden met een worst case scenario en hebben de ministers geen duidelijk inzicht gegeven in de omvang van de mogelijke stikstofdepositie bij een optelsom van alle aangewezen activiteiten van de bouwsector.

Dan beoordeelt de Afdeling het maatregelenpakket bij de bouwvrijstelling en stelt vast dat het pakket aan extra natuurmaatregelen nog niet was uitgevoerd ten tijde van het onderzoek dat aan de bouwvrijstelling ten grondslag lag. De maatregelen en verwachte voordelen waren op dat moment zelfs nog niet concreet uitgewerkt en stonden dus ook niet vast. Er was geen garantie dat de maatregelen resultaat hebben voordat negatieve gevolgen optreden door het gebruik van de bouwvrijstelling. De Afdeling concludeert dat de positieve gevolgen van natuurmaatregelen niet konden worden betrokken bij het bepalen van de staat van instandhouding van de natuurwaarden waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen.

Ook stelt de Afdeling vast dat een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting nog niet concreet was gemaakt, laat staan was bereikt ten tijde van het onderzoek voor de bouwvrijstelling. Ook de positieve gevolgen van een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting konden niet in het onderzoek worden betrokken bij het bepalen van de staat van instandhouding van de natuurwaarden waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen.

Verder stelt de Afdeling vast dat de verwachtingen van de ministers over het pakket nieuwe bronmaatregelen

len met vele onzekerheden zijn omgeven. De Afdeling loopt een aantal van die bronmaatregelen langs, zoals gerichte opkoop van piekbelasters rondom Natura 2000-gebieden, een landelijke beëindigingsregeling voor veehouderijlocaties, het verlagen van ruw eiwitgehalte veevoer, het vergroten van aantal uren weidegang. De Afdeling concludeert dat het overgrote deel van die nieuwe bronmaatregelen ten tijde van het onderzoek voor de bouwvrijstelling nog niet daadwerkelijk was uitgevoerd en dus ook niet konden worden betrokken bij het bepalen van de staat van instandhouding van de natuurwaarden waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen.

De Afdeling beoordeelt dan de maatregelen uit het Klimaatakkoord en de PAS-maatregelen die ook allemaal te onzeker zijn om te kunnen worden betrokken bij het bepalen van de staat van instandhouding van de natuurwaarden waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen.

De Afdeling concludeert dat alle maatregelen gezamenlijk niet tot zo'n robuust en zeker resultaat hebben dat de stikstofdepositie die wordt veroorzaakt door het gebruik van de bouwvrijstelling -ook in een worst case toepassing daarvan- op een hoger schaalniveau niet tot significante effecten leidt.

Volgens de Afdeling is de eindconclusie dat het onderzoek dat ten grondslag ligt aan de bouwvrijstelling niet aantoont dat het hele pakket aan maatregelen waarmee de bouwvrijstelling is onderbouwd, bezien in samenhang met de te verwachten autonome daling van de stikstofuitstoot, zo robuust en effectief is -en met zekerheid zal leiden tot zo'n structurele verbetering van stikstofgevoelige natuurwaarden in Natura 2000-gebieden- dat de stikstofdepositie die wordt veroorzaakt door het gebruik van de bouwvrijstelling, gelet op de specifieke kenmerken van de activiteiten waarop die vrijstelling betrekking heeft, niet van betekenis is, als dit wordt bezien op een hoger schaalniveau.

De Afdeling kan daarom niet anders concluderen dan dat de bouwvrijstelling stikstof is gebaseerd op een niet toereikende generieke voortoets. De bouwvrijstelling moet daarom wegens strijd met artikel 6 van de Habitatrictlijn buiten toepassing worden gelaten.

Betekenis voor het Porthos-project

Dit betekent voor het Porthos-project, dat er een individuele beoordeling van de stikstofgevolgen moet worden gemaakt. Omdat dit onderzoek er wel al was, maar te laat in de procedure was ingediend, heeft de Afdeling in een tussenuitspraak aan MOB de gelegenheid geboden om binnen zes weken op het onderzoek te reageren. Daarna wordt de behandeling van de Porthos-zaak voortgezet en uiteindelijk einduitspraak gedaan

Betekenis voor de bouwsector

De Afdeling legt nog wel uit dat deze uitspraak niet betekent dat sprake is van een algehele bouwstop. Net als voor de bouwvrijstelling blijft het mogelijk om voor een plan of project een voortoets uit te voeren en zo nodig een passende beoordeling te maken. Hierbij mogen mitigerende maatregelen betrokken worden. Bij plannen of projecten met dwingende redenen van groot openbaar belang waarvoor geen alternatieve oplossingen zijn kunnen compenserende maatregelen in de beoordeling worden betrokken.

Kortom: de bouwvrijstelling stikstof is van de baan, maar het blijft mogelijk om per project onderzoek te doen naar de mogelijke gevolgen van de uitstoot van stikstof.

Vindplaats van de uitspraak: AbRvS 2 november 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3159

(1) Moira Hoen is naast advocaat ook mediator en heeft haar eigen advocatenkantoor in Wijnjewoude met een gratis inloopsprek-
uur in Gorredijk. Meer info: www.advocatenkantoorhoen.nl. Zij adviseert, bemiddelt en procedeert voor organisaties, bedrijven en
particulieren. Ze staat regelmatig milieu- en natuurgroepen bij in bestuursrechtelijke procedures. Voor juridische tips en het laat-
ste nieuws kunt u haar volgen via Twitter (@HoenAdvocatuur) of Facebook (Advocatenkantoor Hoen).

Bijzondere stoeplantjes in Gorredijk

Frank van Gessele

De meeste mensen lopen achteloos aan stoeplantjes voorbij. Maar ook die zijn medebewoners van het dorp waar we wonen. Ze leiden vaak een onopvallend bestaan, maar zijn taaie rakkers. Ze dragen voor een belangrijk deel bij aan de biodiversiteit en zorgen ook voor afkoeling want in een omgeving met veel steen wordt het in de zomer erg heet. Soms staan wilde planten in de weg, maar vaak ook niet. Wanneer mensen meer van planten weten en ze eens beter bekijken, gaan ze ze ook leuk vinden. En krijgen ze de waardering die ze verdienen.

Zelfs de meest notoire straatonkruiden als straatgras, paardenbloem, vogelmuur, melkdistel, basterdwederik, raapzaad en akkerdistel kunnen een straat of stoep met hun bloem of blad opfleuren. En zou u een loop gebruiken, om de plant nog beter te bekijken, gaat er helemaal een wereld open. In dit stukje wil ik graag de aandacht vestigen op enkele bijzondere stoeplantjes in Gorredijk.

Straatwolfsmelk

Laten we beginnen met **straatwolfsmelk**. Dit plantje is één van de drie nieuwe liggende wolfsmelksoorten en is afkomstig uit Amerika. Het maakte eerst de oversteek naar Zuidwest-Europa en verhuisde vervolgens via kuipplanten - vaak olijfbomen - naar Noord-Europa. Via tuincentra verspreidde de soort zich naar stad en dorp. Het afgelopen jaar vond ik hem al op vier plaatsen: Mientewei, Doalhôf, Hofland en Sânstjer.

Klein liefgras

Klein liefdegras is ook van mediterrane herkomst. Het is al in de 19^e eeuw in ons land aangevoerd en settelde zich in de jaren vijftig op spoorweg- en haventerreinen. Recent nam het grasje bezit van de straten en verspreidde zich verder door Nederland. In Gorredijk staat het al enkele jaren langs de Nijewei.

Kransmuur is een soort waarvan de zaden vooral door autobanden worden verspreid. In het mediterrane gebied beheerste ze vooral stenige ruimtes en nam daarvandaan de lift naar onze steden en dorpen. De soort trotseert het extreme straatmilieu en houdt op veel betreden en bereden plaveisels probleemloos stand. Ik vond deze soort deze zomer in de berm aan het Skûtsje in de nieuwbouwwijk Loevestein.

Bleekgele – en Moerasdroogbloem komen vrij algemeen voor op onze straten en parkeerplaatsen. Nieuw -uit Zuid-Amerika- is echter **Amerikaanse droogbloem**. Deze soort is pas na 1975 in Nederland ingeburgerd. Het blad is minder witviltig behaard en de hogere bladeren zijn breder dan bij de bleekgele. Vermoedelijk is de soort als onkruid met parkbeplanting meegekomen, het eerst in Baarn (1967). Via via verspreidde de soort zich verder

Kransmuur

over Nederland, in 2015 arriveerde hij in Rotterdam. In Friesland werd de soort voor het eerst gevonden in 2018 (Ameland) en in Leeuwarden in 2020. En in Gorredijk in de Formanjestrijtte in 2021.

Muurfijnstraal is een zeer fraaie muurplant en afkomstig uit Mexico. De plant is als straatbewoner sterk in opkomst en floreert langs zonnige muurkanten en is door haar uitbundige, sierlijke uiterlijk en lange bloei beeldbepalend, vooral in historische binnensteden. Daar groeit ze vooral op vochtige muren die aan het water liggen. Ook verwilddert de soort vanuit tuinen. Dit is in Gorredijk ook het ge-

Amerikaanse droogbloem

val. Een mooie groeiplaats van de soort ligt o.m. aan de Kerkewal.

Muurfijnstraal

Dalmatiëklokje is afkomstig uit de bergen van Kroatië. De soort is als sierklokje in de handel en bloeit fraai en langdurig in rotstuinen en op muurtjes. Hiervandaan verwilderen de planten gemakkelijk naar stenige biotopen langs straatkanten, zaaien zich sterk uit en vermeerderen zich massaal vegetatief. Ook in Gorredijk is het Dalmatiëklokje al op verscheidene plekken verwilderd aangetroffen.

Ik wil dit stukje eindigen met **middelste ganzेरик**, familie van de aardbei. Deze vrij zeldzame soort vond ik dit jaar op de stoep langs de Sânstjer. Middelste ganzेरик is afkomstig uit Oost-Europa en met Russisch zaaigraan hier verzeild geraakt. Ze is hier in de 20^e eeuw ingeburgerd op zandige, droge en stenige terreinen. De soort is nooit gemeen goed geworden. In Friesland is deze tot nu toe alleen in Franeker gevonden (2019).

Dalmatiëklokje

Middelste ganzेरик

Wie er maar oog voor heeft kan ook in het dorp allerlei interessante planten aantreffen. Je hoeft er niet eens ver voor weg te gaan. De deur uit stappen en het planten zoeken kan beginnen !

De Streek 8
Terwispel
(bij Gorredijk en Drachten)
Telefoon 0513-464994
www.vbn-parket.nl

Dagelijks
geopend tot 18.00 uur
donderdag tot 21.00 uur
zaterdag tot 16.00 uur

PARKETBOERDERIJ VBN-TERWISPEL

ADVOCATENKANTOOR

Floen

OMGEVINGSRECHTADVOCAAT

advies, mediation en rechtsbijstand

GRATIS
Eerste gesprek
0516-481171

GRATIS
Juridisch
inloopspreekuur
elke vrijdag
16:30 - 17:30 uur
Bibliotheek
Gorredijk

www.advocatenkantoorhoen.nl
info@advocatenkantoorhoen.nl

Natuurmonumenten
Beschermt natuur in Nederland

www.natuurmonumenten.nl

Taxi MOLL

Wetterkant 2
8401 GC Gorredijk
info@taximoll.nl
www.taximoll.nl

0513 46 13 55

Hoofdstraat 37 8401 BV Gorredijk
www.deverguldeturf.nl

- Plate-service
- Diverse belegde broodjes
- Ook geschikt voor familie-diners
- Kleine recepties
- Maandmenu

autodistribution
SWIERINGA AUTOMATERIALEN

Gorredijk Heerenveen Sneek

Wat u beweegt, houdt ons bezig

HAARDEN EN KACHELS
TOER- EN SPORTRIJWIELEN
GAS- EN WATERLEIDING
GASFORNUIZEN EN KOMFOREN

J.E. DE JONG

Hoofdstraat 15-17 - Gorredijk - Telefoon 0513-461357

't zit in
onze natuur

**DE BAKKERS
VAN VERLOOP**

www.debakkersvanverloop.nl

Etos

Albert Heijn
Gorredijk

Gall Gall
SINCE 1888

Hofland 1 - 8401 SH Gorredijk
Telefoon (0513) 46 23 80
info@albertheijn-gorredijk.nl
www.facebook.com/ahgorredijk

Natuur dichtbij huis

De natuur is vaak dichterbij dan je denkt. In deze rubriek laten we je graag zien hoe je de natuur kunt beleven vanuit je eigen huis of buurt. Mensen met een tuin, klein of groot, maar ook mensen met een leuk groen balkon o.i.d. vertellen over hun natuurbeleving in de eigen directe omgeving. Zij vertellen hoe ze omgaan met de natuur die zo dichtbij is. Hebt u ook een mooi tuinverhaal te vertellen? Bel of mail de redactie (zie voorblad met adressen) en wij komen bij u langs om er samen een inspirerend verhaal van te maken.

Natuur dichtbij huis

Als je op de hele kleine dingen let, wordt je wereld alleen maar groter.

Deze zin is van toepassing op Alie Maat uit Luxwoude. In haar leefomgeving rondom de boerderij is overal wel iets te zien. De vele planten die her en der staan, de dieren zoals diverse kippensoorten, parelhoenders, geiten, kalveren, schapen en pony's, ze eisen hun stuk grond en aandacht op. De koeien zijn er niet meer, maar de kalveren en stieren nog wel. Alie en haar man hebben jarenlang traditioneel geboerd en zijn nu aan het afbouwen. Eén van hun kinderen heeft in een stal verderop de koeien overgenomen en is een biologisch boerenbedrijf begonnen. Dat vindt Alie mooi om te zien. Zij en haar man moesten wel even wennen aan deze andere manier van werken. Maar ook hun leven was doordrongen van liefde voor de natuur. En dat is nog steeds zo.

Bloemen en groenten

Alie heeft vooral oog voor het kleine. In haar tuin geen aangeharkte bloembedden of een moestuin met rijtjes groente. Op een omheind stuk grond staan de bloemen, kruiden en groentes door elkaar. We wandelen er doorheen en het is te zien dat de gewassen het allemaal naar de zin hebben. Overal staan zaailingen tussen de planten en Alie kent ze allemaal. Als geheugensteuntje legt ze soms een steen bij een plant, met de naam erop. De peterselie heeft kwistig gestrooid met zaad, evenals de rucola, scharlei, rudbeckia en de tomaten. Ja, één tomatenplant is spontaan op haar plekje gaan groeien en draagt ook nog tomaten. Alie kan daar echt van genieten. "Ik probeer de bloemen in die hoek te houden en de groenten daar, maar door de windrichting verspreiden de zaden zich toch overal" Gelukkig is de combinatie kamille met Nieuw-Zeelandse spinazie mooi om te zien. En kijk, hele kleine paddenstoelen (franjehoedje) staan er ook tussen. Ze staan

er vast niet voor niks. Onlangs vond Alie in de omgeving een oorlepelzwam op een dennenappel. Ze heeft het een ereplekje gegeven in de tuin.

De natuur heeft zijn bedoelingen, het beste is om te kijken en te volgen.

Een vijver met een inloopplank.

Op een andere plek rond de boerderij is een verborgen zithoekje. Hier genieten Alie en Jan van de omgeving en hun dieren. Er is plek voor een kleine vijver. Voor deze mini vijver hebben ze een rechthoekige bak ingegraven waarin de roze waterlelie mooi tot zijn recht komt. Er is ook een klein balkje in geplaatst, bekleed met kippen-gaas. Alie vertelt dat de muizen en kikkers via deze loopplank beter in en uit het vijvertje kunnen komen. “Kijk, ze hebben er vandaag al weer gebruik van gemaakt, die ene kant is nat, dus het is even in het water gezakt”.

Dieren zijn onlosmakelijk verbonden met hun boerderijleven. Dat zie je aan de vele nestkastjes die overal hangen. Zelfs sommige met camera erin, zodat ze het broedproces van de koolmeesjes kunnen volgen. In de stallen zijn de kalveren die reuring geven. Alie heeft zich ontfermd over een heel klein, te vroeg geboren kalfje. Ze geeft het diertje geitenmelk, het gedijt prima. Maar soms zijn er dieren die niet welkom zijn. In een kippenhok vonden ze een enorm nest door hoornaars gemaakt. Ter grote van een kleine skippybal. Nee, dat moest echt verwijderd worden, deze inwoning was ongewenst.

De linde en de paddenstoel

Voor de boerderij stond jarenlang een grote linde te pronken. Dikke stam, indrukwekkende kroon. Maar er waren wel veel paddenstoelen aan zijn voet... Toen Alie de boom nauwkeurig onderzocht, bleek dat ze met een stok onderin de boom kon steken. Een paddenstoelenkenner vertelde

haar dat hier sprake was van een moordende relatie, waarbij de boom aan het kortste eind zou trekken. Soms moet je ingrijpen in de natuur om een stapje verder te komen. En dus werd besloten om de kruin eraf te halen. Want de hele boom weg, nee, dat deed teveel pijn. De linde is hier wonderwel van opgeknapt. In het voorjaar spuit het jonge groen eruit en de agressieve paddenstoelen zijn er niet meer geweest. Nu staan er wat onschuldige soorten in de buurt. De linde gaat verder als knotlinde en heeft in dit tweede leven met veel nestkasten aan haar stam een belangrijke functie voor de vogels.

Hergebruik

Op het erf staan hier en daar fijnsparren, die er bijzonder uitzien. Ze zijn dood, of moeten ondersteund worden, of zijn half omgevallen. Samen met de natuur heeft Alie hier een oplossing voor bedacht. De dode spar werd eerst een stuk onthoofd (vanwege eventueel gevaar om te vallen) en vervolgens groeide er een klimop in. Nu is de

boom een groen appartementencomplex voor veel vogels die erin nestelen en de takken als riante zitplekken gebruiken. De andere spar die gevaarlijk was voor de omgeving stond in de kippenren. Nadat ook hier een stuk is afgehaald en een paal de boel ondersteunt, vormen de overgebleven takken een mooie groene parasol voor de kippen.

Heden en verleden.

Talloze zaden vinden hun weg in de tuin. Alie hangt wel eens een flinke dot bloemstelen met zaden in een boom, zodat de zaden zich kunnen verspreiden.

Er groeit ook vlas in de tuin. Nadat het is gedroogd gebruikt Alie dit om er de mooiste eendenkorven van te maken. Een fijne hobby waar ze nu de tijd voor heeft.

Het boerenleven gecombineerd met een gezinsleven was hard werken. De stallen zijn nog niet leeg, de jonge dieren zorgen voor de toekomst. Het verleden wordt gekoesterd en het heden en de toekomst omarmd. Tuinieren zorgt ervoor dat je met de toekomst bezig bent. Komen die zaden wel op? Al die kleine plantjes worden volgend jaar groot. De tuin en de natuur zijn voor Alie en Jan een onderdeel van hun leven. Vanzelfsprekend aanwezig.

Jet Hofstra

Veldleeuwerik

The Lark Ascending is een muzikale verklanking van de veldleeuwerik. Een magistraal werk voor viool en is gecomponeerd door Ralf Vaughan Williams. Hij toen de Eerste Wereldoorlog op het punt van stond. Op het strand van Margate in Kent Britse componist op verdenking van — gehouden. In werkelijkheid schreef hij

een stijgen-
orkest. Het stuk
schreef het
uitbreken
werd de
spionage aan-
deze melodie. Het werd een

symbool van verdriet en verlies in de Eerste Wereldoorlog. Nu de wereld opnieuw in brand staat door de oorlog in Oekraïne is de veldleeuwerik meer dan ooit een teken van verdriet maar ook van troost en hoop: het ontsijgen van de aarde met een prachtige zang om daarna in een snelle duikvlucht vol vertrouwen weer terug te keren op diezelfde aarde. Saillant toeval is de aanwezigheid van veldleeuweriken op de voormalige vliegbasis Twenthe die in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers in beslag werd genomen en na de oorlog tot 2007 als militaire basis werd gebruikt. Deze huidige oase van rust is het decor voor 100-120 broedparen.

Hoopgevend, want het gaat helaas niet goed met deze vogel. Waren er rond 1970 nog tussen de 500.000 en 750.000 stelletjes, in de periode 2018-2020 kwamen de tellers van Sovon niet verder dan 34.000-44.000 broedparen. De leeuwerik is in 2004 op de rode lijst van Nederland geplaatst als 'gevoelig'.

Leeuweriken broeden in open terrein zoals duinen, heide en agrarisch land. Vooral in het agrarisch land is de achteruitgang merkbaar. Er wordt te vaak gemaaid zodat tweede en derde legsels geen kans hebben; de grond is te droog waardoor er te weinig voedsel is. Veldleeuweriken eten insecten, regenwormen, rupsen en in de winter zaden en granen. Gewijzigd gebruik van de grond zoals maïsteelt als vervanging van graanteelt helpt ook niet echt. Zo zijn er veel minder geschikte broedgebieden beschikbaar. En de veldleeuwerik kan al deze veranderingen niet bijbenen. Ook in het overwinteringsgebied is er een afname van voedselrijke stoppelvelden, waar ze veelal foerageren.

In Nederland worden op steeds meer plekken bloemrijke akkerranden aangelegd en niet bemest of bespoten. Deze randen blijken al snel vol insecten zitten, waar met name de veldleeuwerik van profiteert. Dat geeft hoop, al zal er meer nodig zijn om de veldleeuwerik voor uitsterven te behoeden.

De Nederlandse leeuwerik is een trekvogel, die in Zuid-Frankrijk overwintert. Vanaf februari kun je hem al zien in ons land. Eventueel overwinterende leeuweriken komen uit hun noordelijker broedgebied.

Leeuweriken broeden op de grond. Ze schrapen een ondiepe kom die te vinden is in volkomen open landschap, zonder beschermende bosjes of bomen. Het vrouwtje bekleedt de nestkom met gras terwijl het mannetje haar beschermt en begeleidt. Voordat het zover is heeft het mannetje een vrouwtje verleid met zijn prachtige zangvlucht. Dat doet hij omdat er geen hoge zangposten zoals bomen in de buurt zijn. En je wilt toch op

de versiertoe als pronte leeuwerik. Al zingend stijgt hij zo hoog dat je hem nauwelijks meer ziet en daalt hij nog steeds zingend naar beneden. Pas vlak boven de grond stopt die waterval van noten. Vrouwtjes komen maar wat graag af op de zanger met het langste lied. De leeuwerik heeft een complexe zang met 180-460 verschillende klanken en zo'n lied duurt meestal 5- 10 minuten. Maar zangvluchten van een half uur komen ook voor.

Het broeden op de 2-5 eieren wordt door het vrouwtje gedaan. Zijn de jonge kuikens er na twee weken dan helpt het mannetje met het voeren. Na 8 dagen komen de kleintjes uit het nest stappen en 10 dagen later kunnen ze ook al vliegen. De ouders zijn een kleine twee maand druk met het grut, maar dan kunnen ze op eigen benen staan en beginnen ouders aan een volgend legsel.

Kwa verschijning moet de veldleeuwerik het van zijn zang hebben. Hij heeft niet zozeer 'the looks'.

Groter dan een huismus, kleiner dan een merel en bruin-gele veren met een kuifje op zijn hoofd maken het beeld compleet. De enige luxe die de leeuwerik zichzelf toestaat is een lekker stofbad om zichzelf helemaal schoon en mooi te maken.

De Lark Ascending is een mooi muziekstuk, maar niets overtreft de ontroerende zang van de veldleeuwerik hoog in de lucht, waar zo velen van genieten.

Jet Hofstra

In de media

Naast dit kwartaalblad en de website zijn wij ook actief op Facebook. We zijn er te vinden onder onze naam Geaflecht. Op Facebook is het mogelijk om korte, actuele berichten te plaatsen. Daarnaast tonen we natuurgerelateerde filmpjes en maken de lezer attent op wat er zoal speelt in andere media. Natuurlijk is het nooit volledig, maar het geeft een extra accent aan onze doelstelling om de natuur onder de aandacht te brengen van jong en oud. Voor verdieping en uitgebreide artikelen kunt u altijd terecht op de website en in ons blad.

Natuerferiening Bakkefean e.o.

(opgericht in 1951)

Voorzitter Claartje Slofstra
Secretaris Oene Roelsma
Penningmeester Ingrid Arends

Bestuursleden: Jouke Bouius
 Roel van der Brug
 Jan Dirk v/d Meuler.

natuerbakkefean@live.nl
oeneroelsma@hotmail.com
penningmeester@natuur-
bakkeveen.nl
j.boui062@ziggo.nl
rvdbrug15@home.nl

Iets over biodiversiteit

Wat is eigenlijk biodiversiteit?

Bios betekent “leven” (oorspronkelijk een Grieks woord) en biodiversiteit betekent dus variatie in levensvormen. Wanneer er sprake is van gesloten kringlopen of ecosystemen worden de verschillende vormen van leven duurzaam in stand gehouden. De functies van een ecosysteem worden ecosystemendiensten genoemd. Goed functionerende ecosystemen leveren onophoudelijk producten en diensten die onmisbaar zijn, ook voor mensen. Verlies aan biodiversiteit is dus meer dan alleen het verlies van (bedreigde) soorten.

Afname van biodiversiteit

Hoe minder oorspronkelijke soorten, hoe onstabiel het ecosysteem. Een ecosystemedienst kan het leveren van voedsel, brandhout, medicijnen en drinkwater zijn. Ook het zuiveren van lucht en water, het bestuiven van gewassen, het vasthouden van grond, het opslaan van koolstof en het reguleren van de temperatuur vallen onder het begrip ecosystemendiensten. Ecosystemendiensten zijn bijvoorbeeld belangrijk voor recreatie en geven identiteit aan een plek. Denk bijvoorbeeld aan de discussie over “Landschapspijn” in Friesland; het verlies aan weidevogels en de kruidenrijke graslanden. Het is dus zaak biodiversiteit te beschermen en zo ons ‘life support system’ in stand te houden. Zo kunnen we blijven profiteren van de producten en diensten die ecosystemen ons leveren.

Stand van zaken

Om meer te weten te komen over de stand van zaken voor wat betreft de biodiversiteit in Nederland en Europa zijn de sites van het “Compendium voor de leefomgeving” (CLO), www.CLO.nl, een samenwerkingsorgaan tussen het Planbureau voor de Leefomgeving, van het Centraal bureau voor de statistiek (CBS) en van de Universiteit van Wageningen (WUR) uiterst nuttig. Hun doelstelling is om met wetenschappelijke onderbouwde feiten en cijfers op het gebied van natuur, milieu en ruimte de maatschappelijke discussie voor te maken (beleids)keuzes te ondersteunen. Op hun website zijn vrij te gebruiken relevante gegevens te vinden welke meer vertellen over de stand van zaken aangaande de biodiversiteit in Nederland en andere Europese landen.

Druk op biodiversiteit in Nederland is hoogste van de EU

Verlies aan habitat (leefgebied van een organisme of een levensgemeenschap) door landbouw en verstedelijking is de belangrijkste oorzaak voor het historisch opgebouwde verlies aan biodiversiteit in Nederland. Verlies wat is ontstaan door zowel areaalverlies als ook door milieudruk en versnippering. Als je beseft dat

KrektDijksma reclame

in beweging
met kleur

www.krektdijksma.nl

Boeken. Heel veel boeken.

Langewal 19 Gorredijk 0513-461254 gorredijk@planteyn.nl
www.planteyn.nl

WOONCENTRUM
S.v.d. BERG
SWYNSWEI 2D
9245 HE NIJ BEETS **NIJ BEETS** TEL 0512 461448

Bezoek onze nieuwe website op www.wooncentrumcdberg.nl

Marije Geertsma
FOTOGRAFIE
INFO@MARIJEGEERTSMA.NL

administratiekantoor
Jan Kort

Molenwal 17
8401 CD Gorredijk

info@jankort.nl
Tel: 06 50271738

Medprevent

- Gecertificeerde arbodienst (met verzuimbegeleiding)
 - Unieke ééndaagse opleiding BHV
 - Medische keuringen (PMO's en bedrijfskeuringen)
- ← Tevens EHBO, AED en VCA

www.medprevent.nl

Adres: Trijehoek 19 / 8408 HB Lippenhuizen
Postbus: 227 / 8400 AE Gorredijk
E-mail: info@medprevent.nl
Telefoon: 0513 46 62 17
Fax: 0513 71 40 98

*Schilders
met hart
voor uw huis*

- Onderhoud
- Nieuwbouw
- Glas
- Wandafwerking

J. Tenge
Schildersbedrijf

Stationsweg 46 • 8401 DR Gorredijk
Tel. 0513 - 462896 • Mob. 06 - 50254038
E-mail: info@tenge-schilders.nl
Internet: www.tenge-schilders.nl

Voor Particulieren en bedrijven

Planten voor uw tuin
koopt u natuurlijk
rechtstreeks bij de kweker!

NU OOK SCHETSSERVICE

Gespecialiseerd in coniferen, heesters,
laanbomen, rhododendrons, buxus enz.
Deskundig advies.

Visser Plant

Boomkwekerij / Plantencentrum

Bûtewei 12 - 8408 HC Lippenhuizen
Telefoon 0513 - 46 15 78

UW HUIS, ONZE SPORT!

- ✓ Kennis
- ✓ Antwoorden
- ✓ Ideeën
- ✓ Contacten
- ✓ Tijd
- ✓ Enthousiasme

Wilt u een makelaarteam
met deze combinatie?
Bel 0513 - 46 01 01

www.sierdmoll.nl

Sierd Moll
MAKELAARS

Badweg 30, 8401 BL GORREDIJK
info@sierdmoll.nl

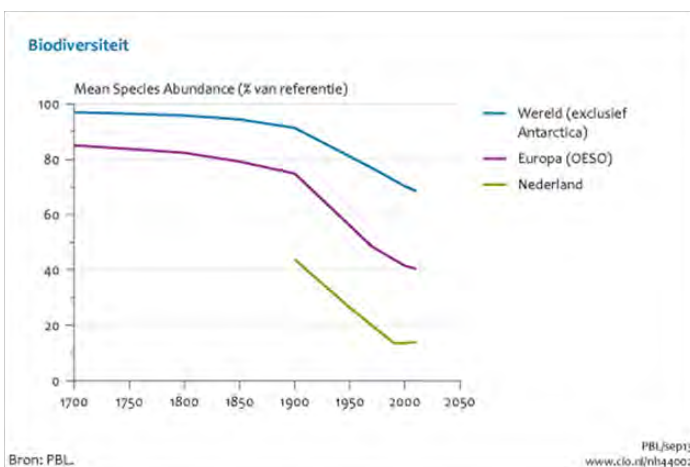

70% van het Nederlands landoppervlak agrarisch gebruikt wordt, dan wordt duidelijk waarom er sprake is van versnippering aan habitat. Werkzaamheden als ruilverkavelingen ten bate van het landbouwareaal hebben voor een terugloop in biodiversiteit gezorgd, evenals de wijze waarop het land wordt bewerkt met (kunst-)mest en pesticiden. Het is inmiddels helaas duidelijk dat de druk van klimaatverandering op de Nederlandse biodiversiteit in de toekomst zal toenemen (Verboom et al., 2010). De in Nederland resterende biodiversiteit is het laagste van alle EU lidstaten.

Sterke afname van de Nederlandse biodiversiteit

In Nederland daalde de biodiversiteit van ruim 40% in 1900 tot ongeveer 15% in 2000. Een MSA (Mean Species Abundance) van 15% betekent dat de populaties van inheemse planten- en diersoorten gemiddeld een omvang hebben van 15% van de natuurlijke situatie. De MSA geeft dus weer hoeveel oorspronkelijke biodiversiteit nog over is.

In Nederland is de biodiversiteit, afgemeten aan kwaliteit en kwantiteit van natuur, afgenomen tot ca. 15% van de oorspronkelijke situatie. Het verlies aan biodiversiteit is daarmee aanzienlijk groter dan elders in

Sterke afname van de Nederlandse biodiversiteit

derlijke soorten laten zien dat die soorten welke hoge eisen stellen aan hun leefomgeving, nog steeds achteruitgaan. De populatieomvang van diersoorten en paddenstoelen van de bedreigde Rode Lijst neemt nog steeds af.

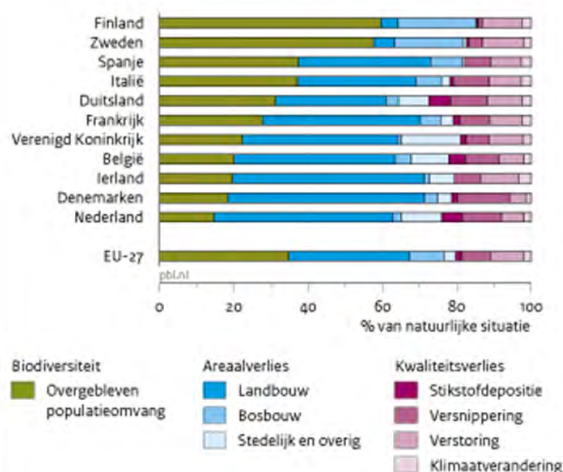
Nieuwe meetwijze voor biodiversiteit

Naast de MSA is door het Compendium voor de Leefomgeving sinds 2014 een nieuwe graadmeter in de vorm van de Living Planet Index (LPI) geïntroduceerd. Sinds 1990 is dankzij het toegenomen aantal waarnemingen meerdere verdiepingsslagen mogelijk geworden. Duidelijk (en actueel) voorbeeld is de afname van weidevogels voornamelijk als gevolg van de intensivering van de landbouw. Ook de terugloop in de bijenstand wat door meerdere nog niet allemaal vaststaande ontwikkelingen wordt veroorzaakt.

Wettelijke bescherming flora en fauna ten behoeve van de biodiversiteit.

Nederlandse landschappen en de flora en fauna worden door de Natuurbeschermingswet, Flora en Fauna-wet en de Boswet beschermd. Genoemde wetten zijn ondergebracht in de nieuwe Natuurwet die nu van kracht is geworden. De Natuurschoonwet faciliteert door middel van een belastingvoordeel de instandhouding van landgoederen.

Oorzaken van verlies aan biodiversiteit in Europa, 2010

Europa en de wereld. Het laatste decennium is, mede door natuurontwikkeling, in Nederland de afname in biodiversiteit afgeremd. Onzekere factor is daarbij de berekening voor het agrarisch gebied, waarvoor geen meetnet beschikbaar is. Met de wijziging in de opzet van het (gesubsidieerde) natuurbeheer komen meer gegevens boven tafel. Het is de vraag of deze nieuwe vorm van beheer t.o.v. de voorgaande vorm beter gaat werken (beter voor de biodiversiteit).

In Nederland blijkt dat het areaal natuur door de actieve aanleg in de laatste decennia is vooruitgegaan. Sinds 1994 is in Nederland de gemiddelde kwaliteit van veel typen natuur echter achteruitgegaan, dit ondanks verbetering in milieucondities. Metingen aan afzon-

In het verleden draaide het hele leven om bomen. We tooiden ons met hun bloemen we aten hun fruit, we kleeadden ons met hun bladeren en vezels, we zochten onderkomen onder hun takken. We klommen erin om ons te beschermen tegen roofdieren. We warmden ons aan hun brandhout, sneden stokken uit de stam om onze oude botten te ondersteunen en onze aanvallers weg te slaan. Het was dik aan tussen de bomen en ons. Wat is het vandaag gemakkelijk om te vergeten hoe innig we met de natuur omgingen, nu we ons in ultramoderne kantoren bewegen tussen de meest geavanceerde machines en computers die in een oogwenk de hoogste prestaties leveren.

Tenzin Gyatso, veertiende Dalai Lama

De Rounte
Speciaalzaak in natuurvoeding
Formanjestrijtte 2
8401 VK Gorredijk
tel. 0513 463375

Biologische producten staan voor
een duurzame landbouw en dierenwelzijn

TopoKaartopMaat

Bodemkaarten

Ecologische inrichtingsplannen kunnen belang hebben bij nauwkeurige hoogte- en bodemkaarten. Kleine hoogteverschillen en variatie in bodemtypen geven al grote verschillen in ecologische potentie. Met behulp van grondboringen, nauwkeurige hoogtekarten, en fysisch geografische achtergrond kennis maken wij dergelijk kaarten.

Landschapskaarten

Oudere natuurterreinen van b.v. het Fryske Gea of staatsbosbeheer hebben soms nog een gaaf natuurlijk reliëf. Nauwkeurige hoogtekarten zoals deze tegenwoordig eenvoudig gemaakt kunnen worden, geven het landschap een extra dimensie. Met enige achtergrond kennis worden landschappelijke fenomenen ook in het veld zichtbaar. We zijn er van overtuigd dat kennis van het landschap de beleving van dit landschap vergroot en een meerwaarde aan natuurterreinen geeft. Wij hebben de kennis en kunde in huis om dergelijke kaarten te maken.

Toeristische kaarten

Uw camping, hotel of B&B komt centraal op de kaart. Op de kaart kan naar wens van alles worden weergegeven:

- bezienswaardigheden, zoals mooie steden, dorpen, musea etc.
- geselecteerde wandelingen en fietstochten over de mooiste paden in natuurgebieden in de directe omgeving.
- zwemlocaties, bootverhuur etc.
- praktische zaken zoals winkels, doktersposten etc. kunnen op de kaart worden gezet.
- Landschappelijke kenmerken en archeologische vindplaatsen.

Interesse, neem contact met mij op!

Luitzen Nijdam

T 06-28559693

E info@topokaartopmaat.nl www.topokaartopmaat.nl

Bijen als één van de graadmeters voor het verlies aan biodiversiteit.

Dat het niet goed gaat met de bijen is inmiddels herhaaldelijk onder de aandacht gebracht. Zo vaak dat de boodschap aan kracht lijkt in te boeten terwijl het niet meer de vraag is óf we de leefomgeving voor bijen moeten verbeteren, maar hoe we dat kunnen en vooral ook moeten doen.

Bijen zijn onmisbaar bij de bestuiving van de gewassen. In de afgelopen decennia is de sterfte van de honingbij gestegen van 10% naar 25% per winter. Dit heeft verregaande gevolgen voor 35% van de voedselvoorziening. Naast de honingbij gaan de aantallen solitaire (wilde) bijen en hommels ook achteruit. Sommige soorten zijn uitgestorven. Dit heeft verregaande gevolgen voor de biodiversiteit. Door het uitsterven van bijensoorten, zullen de door hen bestoven planten in de natuur ook in aantal achteruit lopen. De oorzaak van de achteruitgang van de bijen wordt veroorzaakt door meerdere factoren. Chemische bestrijdingsmiddelen en een (vooral periodiek) te beperkt voedselaanbod zorgen voor extra vatbaarheid onder honingbijen voor ziektes als varroamijt en nosema schimmel met een hoog sterftecijfer als gevolg. Voor de hommel en de solitaire bij speelt naast een gebrek aan voldoende voedsel ook de beperkte aanwezigheid van geschikte nestgelegenheid een rol in de achteruitgang.

Voor veel interessante informatie over bijen en andere insecten verwijs ik u graag naar de site van de stichting EIS. Ook de bijenstichting kan u veel meer duidelijk maken hoe de wilde bijen in hun levenscyclus beschermd en geholpen kunnen worden.

De gekraagde roodstaart staat min of meer symbool voor de onlangs onderzochte rijkdom aan vogels in de Noordelijke Friese Wouden maar is qua dichtheid afgenomen.

Biodiversiteit het grootst in steden

Wat niemand verwachten zou, maar wat uit metingen en onderzoek wel is gebleken, is dat de biodiversiteit in de steden het hoogst is. De variatie in habitats (leefomgevingen) is daar t.o.v. het platteland groter. In grotere steden trekken dieren al de parken in. De discussie over “landschapspijn” heeft wat dat betreft voor Friesland al veel duidelijk gemaakt. De natuur waarover wij beschikken herbergt veel van hetzelfde, is versnipperd en staat nog steeds onder druk van landbouw en ook recreatie. Hypes als “Pokemon-go” en geocaching houden geen of weinig rekening met de bescherming van de natuur. Om meer variatie te krijgen moeten wij gunstige basisvoorwaarden scheppen op plaatsen welke zich daar voor lenen. Met niets doen krijg je ook natuur, maar helaas nog meer van hetzelfde. Om basisvoorwaarden te creëren is het soms noodzakelijk om fouten welke wij in het verleden gemaakt hebben terug te draaien en herstelmaatregelen toe te passen. Dat valt voor sommige mensen die de ruiverkavelingswerkzaamheden van nabij hebben meegemaakt moeilijk te begrijpen.

Hoe u zelf de biodiversiteit in uw tuin kunt nastreven

Als u voldoende geïnspireerd bent en de behoefte hebt om zelf wat aan de biodiversiteit in uw eigen tuin te doen kunt u om te beginnen een paar van de volgende uitgangspunten hanteren:

- Voedselarm=soortenrijk. Voedselarme gronden hebben veelkleurige soorten en kosten minder energie, geld en arbeid in het onderhoud.
- Wilde planten hebben voorrang omdat deze sterker zijn en meer dieren aantrekken.
- Groenafval van vandaag is het voedsel voor morgen (in de natuur heb je geen afval). Houtsnippers en compost vervangen meststoffen, verbeteren de gezondheid van planten waardoor er minder uitval is.
- Minder verzorging resulteert in meer soortendiversiteit. In veel levensbehoeften van dieren, zoals egels, kan voorzien worden door de bladeren, oud hout en wat verdwaalde stenen te laten liggen en wat minder onderhoud te plegen. Op de natuur afgestemd waterbeheer. Regenwater zou zoveel mogelijk direct moeten kunnen infiltreren in de bodem.
- Etc.

Natuurlijk zijn er veel meer te hanteren uitgangspunten zoals het toepassen van vrucht en besdragende heesters en bomen. Plant voor de bijen niet alleen nectar leverende planten maar ook waardplanten waar bijen in hun biotoop ook belang bij hebben. Zo zijn er heel veel ecologische uitgangsprincipes waar bij de

inrichting en het beheer van onze leefomgeving rekening mee gehouden zou moeten worden om daarmee de biodiversiteit op te krikken.

Wie in eigen tuin meer wil doen om de biodiversiteit te bevorderen kan contact opnemen met de Natuerferiening. Een van onze vrijwilligers zal u graag advies geven! www.natuur-bakkeveen.nl

Douwe Klijnstra Natuerferiening Bakkefean e.o.

Veel verkeersslachtoffers onder dassen

De Dassenwerkgroep Bakkeveen heeft in het eerste deel van dit jaar al twaalf doodgereden dassen geteld. Waarschijnlijke oorzaken: een groeiende populatie en langere zoektochten naar voedsel als gevolg van de droge zomer.

Bakkeveen

De aangereden dieren zijn gevonden in het gebied in en rondom Bakkeveen, grofweg tussen Drachten, Donkerbroek en de provinciegrenzen met Drenthe en Groningen. Hotspots in verkeersslachtoffers tot op heden vormen de Leidijk (drie dieren) van Waskemeer in Zuidwestelijke richting en de Kruisweg (twee dieren), van Waskemeer in Zuidelijke richting. Ook tussen Bakkeveen en Wijnjewoude zijn onlangs deze zomer twee dassen doodgereden. Volgens de Dassenwerkgroep, onderdeel van natuerferiening Bakkefean, vallen de slachtoffers vaak op dezelfde trajecten.

Het ging lang slecht met de das. Door bejaging, stroperij en veranderende landschappen was er in de zestiger jaren nog maar zo'n tien procent van het oorspronkelijke dassenbestand over. Dankzij het uitzetten van nieuwe populaties in Gaasterland en Oost-Friesland gaat het nu een stuk beter. Maar het is volgens de Dassenwerkgroep te kort door de bocht om dit als enige verklaring te geven voor het huidige aantal verkeersslachtoffers.

Dassen zijn nachtdieren en worden om die reden niet vaak door mensen gezien. Overdag bivakkeren ze in ondergrondse burchten die ze met hun sterke voorpoten uitgraven. Een worp telt in deze omgeving meestal twee of drie jongen. Dassen zien slecht, maar hun reukorgaan is goed ontwikkeld. Het zijn alleseters, hun voorkeur gaat uit naar wormen maar ze eten ook slakken, emelten, engerlingen, valfruit en zelfs kadavers. Door de droogte van afgelopen zomer kropen de wormen dieper de grond in en werden daarmee voor de das vaker onbereikbaar. Dus moet de das langer en verder naar voedsel zoeken. Omgewoelde bermen zijn een teken van de aanwezigheid van een das. De zoektochten kunnen kilometers lang zijn, dus is de kans op kruisen van wegen groot. Daarmee neemt het risico op verkeersslachtoffers toe. In deze tijd van het jaar vormen maïskolven voor dassen een lekkernij, die ze gebruiken om op te vetten om zo de winter beter door te komen. De das gaat rechtop tegen de maïsplant staan om die om te drukken en vervolgens de kolven te pakken. Om de maïsakkers te bereiken wijken de dassen af van hun 'normale' zoekgebieden wat ook weer extra verkeersslachtoffers kan opleveren.

In het voorjaar zijn de verkeersslachtoffers meestal zwervende mannetjes. Extra triest is het wanneer een zogend vrouwtje wordt aangereden. Dit heeft als gevolg dat de achtergebleven jongen verhongeren. Aanrijdingen vinden nachts plaats op momenten met weinig verkeer. De Dassenwerkgroep roept nachtelijke automobilisten in deze omgeving dan ook op om 's nachts in alert zijn op overstekende dassen. Dassen hebben geen natuurlijke vijanden. Landelijke schattingen gaan er van uit dat jaarlijks zo'n twintig procent van de dassen ten prooi valt aan het verkeer. De Dassenwerkgroep denkt dat het percentage in Bakkeveen en omgeving hoger ligt. Meldingen van dode dassen vinden bij diverse instanties plaats, reden waarom de telling door de Dassengroep Bakkeveen niet compleet kan zijn. De Dassengroep monitort pas sinds enkele jaren, cijfers van voor 2021 zijn er daarom niet. Door frequent contact met diverse instanties te onderhouden worden dubbeltellingen zoveel als mogelijk uitgesloten.

Platte tonderzwam

Zaterdag 12 november vonden we diverse exemplaren van de Platte tonderzwam. Het is een houtzwam die vrij veel voor komt, we kunnen deze bij Bakkeveen aantreffen op stammen en dode stronken van loofhout. De Platte tonderzwam infecteert bomen die verzwakt zijn, via beschadigde wortels. De zwam groeit vaak onderaan de stam en leeft na het afsterven van de boom verder als saprofyt. Een aantal vruchtlichamen van de Platte tonderzwam die wij zaterdag aantreffen, hadden bijzondere vormen, namelijk een soort uitstulpingen of aanhangsels aan de onderkant: dit zijn tepelgallen.

Platte tonderzwam met tepelgallen

De gallen op de buisjeslaag van de Platte tonderzwam

(*Ganoderma lipsiense*) worden veroorzaakt door de larven van een vlieg, namelijk de Tonderzwambreedvoetvlieg (*Agathomyia wankowiczii*) een vliegengeslacht uit de familie van de breedvoetvliegen (Platypezidae). Deze Tonderzwambreedvoetvlieg komt voor in het noorden van Azië en in Europa, inclusief Nederland. Breedvoetvliegen danken hun naam aan de platte achtervoetjes waarmee ze op clowneske wijze, snel en abrupt van richting veranderend, over bladeren lopen. Ze hebben een zeer specifieke relatie met paddenstoelen waarin de larven leven. In de herfst, het

paddenstoelenseizoen bij uitstek, zijn breedvoetvliegen (in tegenstelling tot de meeste andere insectengroepen) het meest talrijk.

Breedvoetvliegen zijn kleine tot middelgrote (1,5 tot 6 millimeter), slanke tot breed gebouwde vliegen met een ietwat gebocheld uiterlijk door de laag geplaatste kop. Hun lichaamskleuren lopen uiteen van geheel zwart tot geheel oranje met daartussen een breed scala aan patronen van gele, grijze en zilverachtige banden en vlekken. De meeste mannetjes hebben meer ingetogen donkere kleuren, maar de meeste vrouwtjes zijn opvallende, kleurrijke verschijningen. Mannetjes zijn gemakkelijk van de vrouwtjes te onderscheiden door de elkaar boven op de kop rakende ogen. De brede achtervoetjes waarnaar de familie is vernoemd komen niet bij alle soorten voor.

Tonderzwambreedvoetvlieg *Agathomyia wankowiczii*

Foto: Hans Jonkman

De 36 soorten Nederlandse Breedvoetvliegen (Platypezidae) en de Nederlandse Bastaardbreedvoetvliegen (met slechts één soort), zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van paddenstoelen. Tenminste, voor zover bekend, want van een aantal soorten is de biologie nog niet geheel opgehelderd. Van tien soorten is niet bekend in welke paddenstoelen de larven zich ontwikkelen. Vaak komt dat door de zeldzaamheid van een soort, maar ook doordat insectenverzamelaars de namen niet kennen van de paddenstoelen waarin de larven werden gevonden. Een aantal breedvoetvliegen ontwikkelt zich slechts in één soort paddenstoel. Soms wordt dit in de Nederlandse naam tot uitdrukking gebracht zoals bij de Tonderzwambreedvoetvlieg, de Elzenweerschijnbreedvoetvlieg, de Rookzwambreedvoetvlieg, enzovoort.

Tiny Groustra, november 2022

Bronnen:

Martijn Oud, Nederlandse Mycologische Vereniging

Nico Dam/ Thomas W. Kuiper Veldgids Paddenstoelen II

[https://diptera-in-beeld.nl/F-Platypezidae.shtml#Platypezidae weetjes](https://diptera-in-beeld.nl/F-Platypezidae.shtml#Platypezidae%20weetjes)

welkoop

Het adres voor tuin & dier.

We zijn er voor alle doeners. Voor iedereen die er blij van wordt om lekker buiten bezig te zijn. En te zorgen voor alles wat groeit en bloeit, het hele jaar door. Als doener vind je bij ons precies wat je zoekt: een praktisch aanbod en gedegen advies. Van iemand die er echt verstand van heeft. Het hele jaar door en bij elk weertype weet Welkoop wat er nú te doen is in de tuin. We weten hoe je goed voor dieren zorgt. En wat je daarvoor nodig hebt en hoe je dat aanpakt.

Tot snel in de winkel!

welkoop

Weet wat te doen.

Welkoop Jubbega
Gorredijksterweg 54

Verkoop
Aankoop
Taxaties

WAAR JE THUIS BENT
**Makelaardij
GORREDIJK**

Hoofdstraat 6
8401 BZ Gorredijk
0513 - 76 90 55
info@makelaardijgorredijk.nl
www.makelaardijgorredijk.nl

**KEES
& SITA**
kappers

Keesensitakappers.nl

Woensdagavond geopend

Molenwal 2
8401 CD Gorredijk
tel. 0513-461580

LUNCHROOM
"De Gerdykster"
0513-464296
Hoofdstraat 51 - 8401 BW Gorredijk

King of the Field

Acculoze
Plas-dras pompen

- Systeem werkt zonder accu
- Nog hogere opbrengst
- Eenvoudig verplaatsbaar
- Permanent of mobiel systeem

T18-AL
18.000 liter

Nu al een acculoze
Plas-Draspomp voor
419,-

T120-ALM
120.000 liter

Bel nu
0513-466003

www.poortmansolar.nl

*Brengt groen
tot leven!*

HOVENIERSBEDRIJF FEITZE DIJKSTRA

- Tuinadvies ■ Tuinontwerp ■ Tuinaanleg
- Tuinonderhoud ■ Boomverzorging ■ Bestrating
- Schuurtjes ■ Vlonders ■ Vijvers

Tolbaas 14 Gorredijk • Tel.: 0513-461277
Mob. 06-29515461 • www.feitzedijkstra.nl

**VOOR ONDERNEMERS
DIE ERUIT HALEN WAT ERIN ZIT.**

FREERK VAN DER GOOT, HD POINT DRACHTEN

Uw ambities voor de volle 100% waarmaken. Door 24/7 met u mee te denken op het gebied van accountancy en fiscaal advies. Meer dan 100 betrokken toppers die nooit concessies zullen doen aan uw doelen en uw plannen om ze te bereiken. In voor- en tegenspoed. Uw zaken raken ons immers net zo goed.

**Van der Veen
& Kromhout**

ACCOUNTANTS & ADVISEURS

www.kromhout.com